

Sally Potter

Sally Potter er på én gang meget engelsk og uhyre kosmopolitisk. Hun sprænger grænser for køn og kønsroller i sine film, og satte i *The Tango Lesson* sig selv i scene i en original udforskning af forholdet mellem det virkelige liv og fiktionen

Sally Potter er født i 1949, og uddannet som danser og koreograf. Hun har arbejdet på teater, med dans, musik, skrevet digte, m. m., og lavede sin første 8mm film i 1968. I 1970'erne grundlagde hun *The Limited Dance Company* og optrådte med dette i både Storbritannien og USA. Herefter virkede hun i forskellige sammenhænge, bl.a. også sammen med musikgruppen *FIG* (*Feminist Improvising Group*). I 1979 instruerede hun sin første egentlige film, kortfilmen *Thriller*, "a feminist comedy", som gendigter Puccinis opera *La Bohème* set fra Mimis synspunkt. I 1983 kom hendes første spillefilm, den eksperimenterende *The Gold Diggers*, med Julie Christie. Den var et kritisk syn på de roller, kunsten i vores kultur tildeler kvinder. Filmen blev en fiasko som tog hårdt på Sally Potter: "The reaction to *The Gold Diggers* made me feel seriously in danger of not being able to do my life's work." (1)

Forskelligt køn. I de følgende år arbejdede Sally Potter mest med fjernsyn, og først i 1992 kom hendes gennembrudsfilm *Orlando*, et projekt som hun havde arbejdet på i alle årene siden *The Gold Diggers*. Det var en film der på forhånd var store forventninger til - og det er let at forstå hvorfor: en kvindelig avantgardistisk filmkunstner gav sig i kast med en berømt og på alle måder grænseoverskridende bog, *Orlando*, Virginia Woolfs kærligheds-erklæring fra 1928 til forfatterinden Vita

Sackville-West. En underfundig "biografi" om Orlando, der hverken er bundet af et normalt menneskes levetid eller det én gang tildelte køn. Vi møder ham først som ung adelsmand på Dronning Elizabeth I's tid, men tager (i filmen) afsked med hende som en selvbevidst kvinde i slutningen af det 20. århundrede. Overgangen fra mand til kvinde ses i filmen ved at Orlando betragter sig selv nøgen i spejlet, ser en kvinde og blot konstaterer "Same Person. No difference at all. Just a different sex." Et sådant radikalt og overraskende kønspolitisk statement og en så begejstret hyldest til det androgyne var med til at gøre Woolfs bog til et uomgængeligt værk for 70'ernes kvindebevægelse. Både Sally Potter og skuespilleren Tilda Swinton, som spiller Orlando, nævner at bogen dengang var som en åbenbaring for dem. Valget af Tilda Swinton var også med til at spænde forventningerne inden filmens fremkomst. Hun havde i flere film udgjort det kvindelige centrum hos en anden af Storbritanniens avantgardistiske filmskabere, Derek Jarman, og havde i hans punkede, postmoderne no future univers altid - især via sit meget dannede sprog og 'klassiske' udseende - signaleret noget litterært, gammeldags og meget britisk.

I *Orlando* ønskede Sally Potter at fokusere på "Woolf's notion of an essential self that lies beyond gender" (2) og de begejstrede foramtaler af filmen i britiske film-

The Tango Lesson

tidsskrifter falder præcis sammen med introduktionen af begrebet "New Queer Cinema" (3) - for ikke bare var Virginia Woolfs bog 'queer', det var Sally Potters skæve tilgang til den også. Her kan blot

nævnes at hun lader den aldrende superqueen Quentin Crisp spille Dronning Elizabeth I!

Orlando blev en stor succes hos kritikere og publikum. Især dens udsøgte æstetik

gjorde indtryk - og det kan her nævnes, at Sally Potter havde lånt Peter Greenaways production designere, men også musikken (delvis komponeret af Potter), den selvbevidste humor, og i det hele taget den sjældne kombination af avantgarde og mainstream blev fremhævet. Sally Potter kunne efter succesen vælge og vrage mellem mulige projekter, og det som kom nærmest på virkeliggørelse var *Rage*, der skulle handle om modeverdenen. Men i betragtning af at det ville være blevet en film der handlede om mystiske dødsfald og paparazzi fotografer, og at den sandsynligvis ville være kommet frem samtidig med prinsesse Dianas død, ja, så filosoferer Sally Potter selv over om mon filmen ville være blevet betragtet som profetisk eller (snarere) som udtryk for katastrofalt dårlig timing!

Parforholdets tango. Og under alle omstændigheder blev *Rage* overhalet indenom af begivenheder i Sally Potters liv, som i stedet endte med at danne baggrunden for hendes næste film, *The Tango Lesson* (1997). Hun havde ved et tilfælde overværet en tangoopvisning i London, og var blevet fuldstændig betaget af musikken og dansen, og besluttede at hun meget hellere ville lave en film om tango. Ikke en dokumentarfilm, men en film der handler om de spørgsmål der følger tangoen. At danse tango er at indgå i et meget specielt forhold til et andet menneske, hvor dansen først bliver perfekt hvis man accepterer det ulige forhold mellem de dansende. Tangoen bliver for Potter et billede på et parforhold. Men filmen får en ekstra dimension ved at Sally Potter bruger sin egen historie som materiale. Hun ville lave en film om en filminstruktør, som er i gang med at skrive manuskript til en ny film, *Rage*.

Hun var betænkelig ved selv at skulle spille hovedrollen, fordi det hele nemt kunne virke utroligt selvoptaget og privat, men vovede at se stort på dette og indså samtidig, at det nok ville have været svært at finde en skuespiller der både havde den rette alder, var troværdig som instruktør og som kunne danse tango. Så Sally Potter iscenesætter sig selv i rollen som filminstruktøren Sally som under arbejdet ser en opvisning med tidens største tangostjerne, Pablo Veron, bliver betaget af ham og af tangoen, og begynder at tage danseundervisning hos ham. Og efterhånden som deres forhold, på og udenfor dansegulvet, udvikler sig, glider *Rage* i baggrunden, og en film om tango begynder at tage form i filminstruktørens hoved. Et centralt problem i projektet er netop magtforholdet mellem de to kunstnere: når Sally danser tango med Pablo skal hun give slip på sig selv og lade ham styre, og når Sally er filminstruktør skal Pablo acceptere at det er hende der har magten. Og den film om tango som Sally skitserer i filmen er netop den vi har set når vi forlader biografen efter at have set *The Tango Lesson*.

The Tango Lesson kan betragtes som den ultimative postmoderne film hvori grænser ophæves, og det dynamiske udgangspunkt hele tiden skifter. De to hovedpersoner er ægte kosmopolitter, veksler frit mellem at tale engelsk, fransk og spansk og føler sig lige meget hjemme i London, Paris, Buenos Aires. Eller måske skulle man sige lige *lidt* hjemme, for i den (post)moderne globale tilværelse er der hverken plads eller tid til at slå rod og føle sig hjemme. I *The Tango Lesson* får dette en ekstra dimension ved at både Sally og Pablo føler sig som jøder, der føler sig hjemme alle steder og ingen steder. Og musikken bruges til at understrege dette: hver gang det jødiske aspekt nævnes,

høres et lille stykke kletzmer musik, folkelig jødisk 'soul' musik, hvis sørgmodige men kraftfulde klarinet udtrykker det jødiske folks historie. Og en overgiven sig til store følelser, som også er en del af tangoens væsen, er også det der karakteriserer *The Tango Lesson* der slet ikke arbejder med det kolde overblik sikkerhedsnet. En del af reaktionerne på filmen gav da også udtryk for, at det var for store følelser, for utåleligt selvoptaget og på alle måder for meget at se Sally Potter udstille sig selv på den måde. Og hendes involvering i tangoen er dybt personlig, intens, lidenskabelig og uden distance, og hvor hendes oprindelige projekt, *Rage*, var et kritisk, distanceret syn på vores kultur, er *The Tango Lesson* kærlig, positiv og åben i sit udgangspunkt. Og ligesom *Orlando* viser *The Tango Lesson* hvor eminent Sally Potter er til at udnytte filmmediets visuelle muligheder - stærkt understøttet af Robby Müllers sort/hvide billeder der er en udsøgt æstetisk nydelse at se på. Men først og fremmest er *The Tango Lesson* en meget modig film. En kærlighedserklæring til - og demonstration af - det kunstneriske og menneskelige mod, og et vovestykke, der "minder os om, at det største ikke er kontrol, men hengivelse -

til kunsten, til ens egen krop, til kærligheden og til den anden." (4)

Sally Potters nyeste film, *The Man Who Cried* (2000), en stjernespækket film med bl.a. Cate Blanchett, Johnny Depp, Christina Ricci og John Turturro, viderefører både det jødiske tema fra *The Tango Lesson* og har igen musikken som det bærende element. Handlingen foregår i årene før og under Anden Verdenskrig. En jødisk kvinde havner ad mange omveje på operaen i Paris, hvorfra hun håber hun kan komme til USA. Dette lykkes for hende og hun bliver forenet med sin far som troede at hun var omkommet. Filmen er et ambitiøst forsøg på at fortælle en stor og vigtig, men i bund og grund banal historie i stærke, men fragmenterede stemningsbilleder. Og hvor tilsvarende enkeltstående scener i *The Tango Lesson* med kapiteloverskrifter som "The First Lesson", "The Second Lesson", osv., alligevel fungerede som et hele, er historien i *The Man Who Cried* sværere at få til at leve som andet end punktnedslag i en (for) stor historie. Det kunne se ud som om Sally Potter befinder sig et sted i sin karriere hvor hun har svært ved at forene sit avantgardistiske udgangspunkt med sine ønsker om også at befinde sig i the mainstream

Anne Jespersen

Noter

1. Scott MacDonald: "Interview with Sally Potter", Camera Obscura, Vol. 35, May 1995.
2. Verina Glaessner: "Fire and Ice", Sight & Sound, August 1992.
3. Feks i Sight & Sound, September 1992.
4. Eva Jørholt: "En lektion i hengivelse". Anmeldelse i Information, 10.7.1998.

Filmografi

1979	Thriller (kort)
1983	The Gold Diggers
1992	Orlando
1997	The Tango Lesson
2000	The Man Who Cried